

EGRY TEMETÉSE

Hadd írjam le — akkor talán nem kísért többé ez az emlék.

Igen, de össze tudom-e szedni magamban azokat a fojtogató reflexiókat, amelyek azt a másfél napot kitöltötték? Mert jobbadán csak ezekről érdemes beszámolni. A temetés nem volt látványos — ezt aztán igazán el lehet mondani. Ha csak éppen azt nem veszem látványosnak, hogy sivárabbat aligha lehet elképzelni.

Mivel is kezdjem?

Utolsó látogatásra Örsről mentem át hozzá. Úgy emlékszem, mintha valaki a betegségről informált volna. Hogy vért köp. De nem vettem észre semmi különösét rajta. Igaz: sovány, sápadt és ráncos volt mindig. Régebben azt mondtuk rá: ebben van az ereje. Egy gramm felesleges hús nem ült volna meg a csontján. Betegsége most sem mutatott semmi a szobában. Ágyon kívül volt és éppen a derékszögű szobájuk világosabb részében találtam, amint egy vastag tübe cukorspárgát igyekszik befűzni. Valami tarisznyafélét akart megfoltozni, horgászfelszerelése egyik darabját. Morgott, hogy varráásra fanyalodott. — Igen — mondta —, mert „neki” — s ez Juliskára vonatkozott — mindig akad fontosabb dolga.

Indul a zsörtölődés — gondoltam —, ketőjük érintkezésének egyetlen formája. Jóska volt mindig a támadó fél, Juliska pedig a leküzdhetetlen érvekkel védekező. — Nincs ideje, azt mondja? Hát mi dolga van? — Jobb lenne, ha lefeküdné —, így Juliska —, láza van és vért köp. Miért nem fekszik le? szeretném tudni! — Mi köze hozzá? Törődjek csak a maga dolgával! Talán bizony fáj magának, ha köhögök? Nehogy ilyet mondjon! — De mondok, ha tudni akarja. Nekem fájna, ha maga meghal... mert ez lesz a vége, ha nem fekszik le! Maga is szólhatna neki — fordult felém Juliska —, hogy menjünk Pestre orvoshoz. De nem akar orvost, ez a mániája. — Állva is meghalhatok, hallja! Miért kell ahhoz ágyba fekédni? — Jön az őszi! Hogy bírja ki maga így az esős, hideg napokat? Aztán még borgászní is akar! A nedves hidegben!

Igy ment ez egy ideig. Közben Jóska bajlódott a varrással. A tű nehezen ment át a tarisznyabőr-szegélyen. — Gyere, menjünk föl a műterembe, mert itt nincs maradásom tőle —, s vonultunk is már fölfelé a tekergő és kényelmetlen cementlépcsőn. Juliska sü-

rette és gyűjtötte képeinket. De senkise volt közülünk, aki azt hitte volna, hogy nem általános emberi kérdés az, amelynek szolgálatában állunk. Húsz ember volt mögöttünk, de bennük mint háttérben a világot éreztük. És nem a polgári osztályt. Mennyi támadást vezettek újabban ellenünk, a Gresham ellen, sarkítva ezt a tételt. Ilyenkor mindig a legmagasabb instancia védett meg bennünket. Kéretlenül. De álljunk csak meg... ez a kérdés nem ide tartozik. De mégis!... kellene erről is beszélni!

Mit is mondtam az imént? Panteista áhitat? Nézzük csak meg egy kicsit gondosabban, milyen politikai súlya van e kifejezésnek. Jó, ha erről beszélek? Nem ártok vele Jósának? Ötletet adok esetleg, hogy mivel kisebbítsék. No, várjunk csak... panteista... rosszul hangzik az már igaz... talán elhagyom, vagy másként fejezem ki. Nem tudom, hogy az osztályfőnök, akivel a temetésre megyek, milyen ember. Nemrég ismerem meg. Pestő volt azelőtt. Ez kicsit megnyugtat, mert akkor neki sem lehet e kérdésről más véleménye. Bár ki tudja?... Nem ismerem a képeit. Nem volna jobb mégis kerülni ezt a többértelmű kifejezést? Hallom, hogy az ilyen kéziratokat, mielőtt azok nyilvánosan elhangzanak, kötelessége elolvasni... Hát ezt velem csak nem teszi?! És nem fog felszólítani, hogy olvassam föl írásomat — esetleg ott a kocsiban?... Ki tudja?... Bizonytalan lettem... Nem volna ésszerűbb, ha én javasolnám, hogy Fehérváron álljunk meg egy feketére, és ott felolvassam a kéziratot? Mondván... de mit mondjak? Furcsán hat egy gyászbeszéd a kávéházban! Dehát mondanom csak kell majd valamit! Miért is vállaltam el?... Hát ki vállalta volna?! Mindenki behúzódik, mint a csiga... Pátzay pedig kényelemből nem vállal ilyet... Keresztury... Igen... talán ő megírta volna... nagyon szerette Jósát.

Igen, felolvassom a kávéházban a kéziratot — határoztam.

☆

Tízre értünk Badacsonyba, egy órával előbb, mint ahogy a szertartás kezdődött. Egy koporsója a ház bejáratát díszítő sűrű, de rosszul ápolt lugásban két széken fektető. A nap már magasan állt, s így a szőlőlevelek leadták árny-rajzaikat a koporsó egyik felére.



Egrý József: Önarckép (szénrajz)

Ekkor feltartottam kezemet, jelezve, hogy beszélni szeretnék. Beszélni? De kinek? Helyzetem annál kínosabb volt, mert szemben velem a koporsó tulajdonosán a lugas levélfala emelkedett. Kinek beszéljek? Pátzaynak. Dehát nek már felolvastam a beszédem szövegét Fehérváron. A nyilvános hivatalból van ill. közzéadásom. És lám, őt

kevesen látják, de az életmű türelmes, jól megőrző későbbi időkre a lényét. És egyre inkább beszédes is lesz, értelmes és közérthető. Rájövünk, hogy kifejezésének ma még szokatlan nyelve volt a legjobban alkalmas arra, hogy elmondja, amit akart. S rájövünk, hogy közlése nemes, építő tartalmú volt még akkor is, ha csak a napot a Balatont, a Ba-

